

[B] “GAPEN KOELT DE HERSENIEN”.
POËZIE VAN K. MICHEL

K. Michel debuteerde in 1989 met *Ja! naakt als de stenen*. Het was, zoals de titel prijsgeeft, een vrolijk debuut. De gedichten hadden een opzweepende lyriek die alle gezwollenheid en pathos ridiculiseert. Met zijn tweede bundel *Boem de nacht* leek hij zijn definitieve vorm gevonden te hebben. De gedichten waren iets rustiger en vooral beschrijvender. Dezelfde frisse en dwarse blik op de wereld en diens al te belangwekkende zaken sprak onverminderd uit de gedichten. In zijn derde bundel *Waterstudies* vervulmaakte hij zijn stijl. Terwijl zijn gedichten hilarisch bleven, werden ze ook loepzuiver. Veel lezers namen het hem kwalijk dat hij niet meer de bengel uit zijn debuut was, maar bengels groeien op en maken zich de techniek eigen. Uit de nieuwe gedichten bleek een bijna natuurkundige gebiologeerdheid voor allerlei verschijningsvormen van de natuur. Eindeloos kon hij stilstaan bij een waterdruppel. Hij was niet al te ver verwijderd van zekere tekenaars. De waterstudies zijn gemaakt bij pentekeningen van Jan Andriessen. *Kleur de schaduwen* was de titel van zijn vierde bundel, waarin hij iets minder strak te werk ging en opnieuw leek te willen spelen. En nu is er zijn vijfde dichtbundel, *Bij eb is je eiland groter*.

Alles komt in tweeën in deze bundel. De ik-figuur leest berichten uit de krant voor aan poes die in het raam nerveuze bewegingen zit te maken bij het kijken naar vogels. Hij hoort de premier spreken door de wekkerradio en in een ander gedicht schildert hij hem aldus af: ‘Kijk je diep in zijn ogen / Dan zie je: het rad draait / Maar de hamster is afwezig.’ Een lang gedicht over Marx die op bezoek ging bij zijn oom Philips in Zaltbommel bestaat regel voor regel uit definities. ‘Dit is zo!’, luidt het ritme, iedere regel is even evenwichtig en stellig en beslist geen bijregel. Hetzelfde geldt voor een reeks ontmoetingen, waar iedere zin een definitie bevat. De gedichten van K. Michel doen soms denken aan tekeningen van Dick Bruna. Ze zijn hyperduidelijk en goed omlinnd. Maar natuurlijk zit er altijd overal een addertje onder het gras, daar kun je vergif op innemen. We zijn er niet zo snel klaar mee. Michel brengt een ogenschijnlijke duidelijkheid aan in zijn gedichten. Hij weet dat en de lezer weet dat en de

dichter weet dat de lezer het weet. ‘Omdat je geen touw om de wolken kunt gooien / zijn er zeilen uitgevonden / Omdat je geen knoop in de regen kunt leggen / is de plu ontdekt’. ‘Ja! Zo zit het!’, wil je vaak uitroepen bij het lezen van zijn dichtregels. Het zijn bevindingen, realisaties die opkomen in een opwelling, bijvoorbeeld staand onder de douche volgens een ondertitel van het gedicht ‘AH’. Niet alleen is de titel van de bundel zo’n evidente wijsheid, ook de wending ‘gapen / koelt de hersenen’, die volgt op ‘in de draaideur haalt de ontvangsthalm adem’, is dat. De wind zelf zie je niet, maar in het ene gedicht zie je hem wel snuffelen in het gras, in het andere woelen in de bladerkruinen. In ‘Voor het vertrek’ is het gras aan het woord. Het heeft een circustent op zich moeten dulden en lang gewacht voor het weer bijkleurde. En straks komen er weer koeien op pissen en stampen met ‘de hoempa van hun passen’.

Het droomt van Mongolië, dat gras. En ook de dichter Michel, die ons zo vermaakt, verlangt naar elders. Nederland is een soort gigantische open dag, feestelijk voordelig bezoekbaar, waar hij met de nodige dedain de spot mee drijft. Soms lijkt het regelrechte misantropie die hem drijft. In ‘In het land van de praatjes’ zit er weinig anders op dan iemand een dreun te verkopen of braaf diens gezeur te moeten aanhoren en er vervolgens aan vast te blijven zitten ‘als een broodkorst aan kaasdraadfondue’. De truc is dat Michel ook de misantropie op een hoogst vermakelijke manier blijft opdissen. Het is onmogelijk vast te raken in het beklemmende beeld van de mensheid die hij ons zo vrolijk schetst, er is altijd een uitweg.

Er is een andere kant aan de bundel. De mooiste gedichten zijn die waarin twee mensen die de kroeg verlaten en over ‘alles behalve’ gepraat hebben in de ochtendnevel een paardje bedekt met rijp zien. Er is een ingetogen gedicht dat louter bestaat uit de vraag waarom iemand tegen de muur aan wakker wordt. Het werd aanvankelijk opgedragen aan ‘Meneer Taats’ (in het *Bzzletin*-nummer voor Jacq Vogelaar), in deze bundel is het opgedragen aan Marlene Dumas, die de regel ‘A painting needs a wall to object to’ schreef. En er zijn twee zeer aangrijpende gedichten voor een overleden zus. In het ene heeft Michel het over een dertiende windkracht die als een onbreekbaar zwart ei over de wereld rolt, ‘zo niets als het nergens maar kan zijn’. Zelden is de dood

zo gematerialiseerd, als een soort zwart gat. En er is een klein slaapliedje waarin de mensen van bomenhout zijn alsof ze in een kist liggen: 'klop zachtjes tik / tok op de zijkant'. Soms doet dan iemand 'het donker open' en kun je 'door het bos / van de dromen lopen'. Het zijn die momenten in de bundel dat de dichter zijn hilarische toon heeft laten vallen, ons even niet meer vermaakt en tot ontroering in staat is.

Bij eb is je eiland groter is de evenwichtigste bundel uit het oeuvre van K. Michel. De losse reeks aansprekende gedichten is sterk gecomponeerd doordat alles twee keer terugkomt. Een aantal gedichten werd ieder gepubliceerd in *In een handpalm*, een bonte serie beschouwingen, verhalen, gedichten en kleine essays. Het toont de interesses en drijfveren van de dichter Michel, de vindplaatsen van zijn materiaal. Er bestaat geen hiërarchie in aanleidingen voor een gedicht. Als Jozef Deleu een gedicht wil voor *Het liegend konijn* over het hiernamaals, dan drijft de dichter daar op een daverende manier de spot mee. Hoezo heeft die dichter wat te melden over het hiernamaals als die daar nooit is geweest en kan hij, nu hij toch aan het woord is, even tante Riet de groeten doen?

Hoe aansprekend de gedichten van Michel ook zijn, hij weet zelf als maker altijd een beetje ongrijpbaar te blijven. Het is alsof je naar een boeddhagezicht kijkt dat je de diepzinnigste inzichten aan het vertellen is. Maar plotseling geeft het een knipoog en steekt het zijn tong uit. Dan weet je dat Michel je weer bij de neus heeft.

ERIK LINDNER

K. MICHEL. *Bij eb is je eiland groter*, Augustus, Amsterdam, 2010, 56 p.
